

אנציקלופדיה
עבודת ה' פנימית

א-י - אי

בלבבי משכן אבנה

השיעורים של הרב זמנים ב"קול הלשון"

073.295.1245 | ישראל | 718.521.5231 USA

אי

אי א-י, בלשון הקודש הוא משמש בכמה פנים, "איי הים", מקום של יבשה, ובדקות יותר, יבשה קטנה, שנמצא סביבותיה מים, מימי ים, הוא הנקרא אי. וכן בלשון הקודש, אי משמש גם מלשון של איה, וכזוה מפשט ללשון ארמית זה הופך להיות 'אי אפשי' וכדו', לשון של שלילה. זאת, בכללות ממש, בלשון תורה, ביאור המילה אי.

א-י, אחד ועשרה, שבאי

מונח מיניה וביה באותיות א-י שנחלק לשני חלקים. לא' - אחד ולעשרה - י' שזה החלוקה השורשית שיש בבריאה.

הדוגמאות הבהירות, יש שתי שמות שורשיים בשמותיו יתברך שמו, שם א-ה-י-ה, "א-ה-י-ה אשר א-ה-י-ה", שזהו השם שממנו כביכול, נברא העולם, שהא-ה-י-ה הוא שהקב"ה מגלה את מציאותו יתברך שמו, זהו הא' שבא-ה-י-ה, ושם הוי"ה י'.

בלשון אחרת והיינו הך, "בעשרה מאמרות נברא העולם" - "במאמר אחד יכול להיבראות", כלומר, אילו הבריאה היתה נבראת במאמר אחד, א"כ, עיקר הבריאה לא היה בשם הוי"ה, אלא היה בשם א-ה-י-ה, א-ה-י-ה, ועכשיו שהבריאה נבראה בעשרה מאמרות, היא נבראה בי' - "ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים", שהשורש הוא ההוי"ה, וגדר העשרה מאמרות, הם הי' שבשם הוי"ה יתברך שמו, ומכח כך נעשה העשרה מאמרות.

זה בהקבלה הבהירה ללשון המשנה באבות. ומכל מקום, ברור הדבר א"כ, ה'בכח' שבבריאה שזה השם של א-ה-י-ה, שא-ה-י-ה משמעו "אנא זמין למיהו"י" כלשון חז"ל, ה'בכח' של הבריאה לפני שהוא נברא, הוא אחד, ה'בפועל' שבבריאה שזה מה שנתגלה מציאות ההוי"ה בבריאה, היא גילוי של עשרה, 'בכח', ו'בפועל', בכח - אחד, בפועל - עשרה.

כל זמן היות ה'בפועל' נמצא בכח, שהוא הרי, קיים כבר שם, העשרה קיימים שם ב'בכח', אבל ה'אחד', חופף עליהם, גובר עליהם, ולפיכך הוא מסתיר אותם, זה צורת הבריאה בשורשה כמו שסידרו רבותינו.

כלומר, בשורש השורשים, היה מציאות של אחד - א', והיה מציאות של עשרה - י', רק הא' גוברת על מציאות הי', ה'אחד' גובר על מציאות העשרה, וכאשר התחדש מציאות הבריאה, כח ההתגברות של ה'אחד' על העשרה נסתלק, וע"י כן, ניתן אפשרות שיהיה מציאות של בריאה, שיהיה מציאות של עשרה. זה היה תהליך הדברים 'קודם שנברא העולם', ו'משנברא העולם'.

מים - כללות, אחד. ארץ - פרטות, עשירה

ובתוך ה'ברא עלמא' עצמו, מה שנאמר בקרא ביום שלישי דמעשה בראשית "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה", כלומר, צורת הבריאה כפי שהיא הצטיירה בהתחלה, שהעולם כולו מלא במים, וכך יהיה לעתיד, שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר את כל העולם כולו למים, מה שהיה בתחילה, הוא זה שיהיה בסוף, וא"כ, צורת הדברים היא באופן כזה שהמים מסתירים את מציאות הארץ, כלומר, הרי המים כידוע עד מאד, הם מקום שהוא בבחינת 'אחד', אין במים לשון של יחיד אלא לשון של רבים, כלומר, כל הכללות לעולם נכללת במציאות של מים.

והדוגמה הבהירה שנולדת מכך לדינא, כמו שאומרת הגמ' בהוריות ועוד, 'מלך מושחין אותו על המעין', [-'על המים'] כדי שתמשך מלכותו, וכידוע מלך בגימטריא מים, מלך הוא כלל העם, הוא 'לב העם', כלשון הרמב"ם, הוא מצרף את כולם, הוא לא מציאות של יחיד, כל ההגדרה של מציאות של מלך, הוא צירוף של כל תוקף היחיד, של הכנסת ישראל גם יחד, זהו גדר של מלך, כל יחיד ויחיד, עומד לעצמו, והמלך שהוא 'לב העם', הוא כללות מציאות העם, זה גדר של מלך, ולפיכך כשמושחין אותו למלכותו, לא מושחין אותו מדין היחיד שבו, אלא מושחין אותו מדין כח הכלל שבו, וזהו מה שמושחין אותו על המים, כלומר, הסיבה היא כדי שתמשך מלכותו, אבל מאיפה נמשך מלכותו, במים דיקא, שזה כח מציאות הכלל שבמים, זה מה שמתגלה במציאות המלך, וזה גופא כח ההמשכה שמושחין אותו למציאות של מלך.

מכל מקום א"כ, מים, יסודם הוא מציאות של כלל, טבע הדבר כידוע מאד - "מבשרי אחזה", כאשר שופכים מים במקום מסוים, אפילו אם הבית קיבול, יש בו הדרגות, מעלה ומטה, אבל המים יוצרים השוואה לדבר, הם משווים את הכל, עומדים בכלי בצורה שווה, ומה שהם עומדים בצורה שווה, כלומר, זה המהות של מציאות המים, הם מגלים שהכל שווה, ואם הכל שווה, היינו הך שהכל 'אחד', מה שבמציאות כל הבריאה כולה, הדברים שונים אחד מרעהו, דבר שונה מזולתו, זה גופא סדר ההדרגה שבבריאה, עד כמה שמתגלה שהוא שווה, זה גופא משריש את הדבר שהכל בא מן האחד, וחוזר ל'אחד', לכן הכל מתחילה היה מים, והכל עתיד לחזור למציאות של מים, הוא היה שווה מעיקרא, והוא עתיד לחזור למציאות שהוא שווה.

לעומת כך, מציאות הארץ, ארץ יסודה היא הא' שבה, אבל, א' - רץ, זה רץ מן הא', זה מתפשט מן הא', יש לו שורש בא' של הא-ה-י-ה, אבל הוא מתפשט מן הא' ונעשה בו מציאות של הדרגה, זה גדר של ריצה, רץ - צר - צמצום, נעשה ריצה שהיא התפשטות מן הדבר, וההתפשטות המתפשטת מן הדבר, היא גופא עומק כח ההדרגה שחלה במציאות הבריאה.

וכשנקביל את הדברים הללו לדברים שנאמרו בראשית, כח ההשתוות, כח הכללות נמצא במים, כח ההתפרטות, כח ההדרגה, נמצא בארץ, הארץ - העפר זה מקום הע-פר, מקום ההתפרטות, שם מונח אופן של התפרטות.

ולכן נגלה בארץ גדר של גובה - הר, נגלה אופן של עומק - בקעה, וכן ע"ז הדרך, על אף שחז"ל אומרים שמתחילת ברייתו של עולם גם הארץ היתה שווה, ורק מחטאו של אדם הראשון נעשה הרים ובקעות, אבל בעומק הגדרת הדבר במה שהארץ היתה שווה, זה מחמת שמעיקרא המים חפפו על הארץ, והם גילו בארץ כח של השתוות, לא מצד עצמות מציאות הארץ כשלעצמה, עצמות מציאות הארץ כשלעצמה, היא תפיסה של הדרגה, א' - רץ, הוא רץ מן המקור, מתפשט מן המקור, ויש לו

מציאות של הדרגה, ובתולדת החטא, כח המים נחלש, וכח העפר נתחזק, שזה הרי עומק ההגדרה של "עפר אתה ואל עפר תשוב", מתחילת ברייתו של עולם, "ואד יעלה מן הארץ" לצורך יצירת האדם, וכדברי חז"ל שהקב"ה גיבל את עפרו של אדם הראשון ונעשה יצירת אדם, ובשעה שהוא חטא, נסתלק ממנו המים שהוא בחינת החיות שבדבר, ונשאר ממנו נטיה לכח העפר, וע"י כן נאמר בו "עפר אתה ואל עפר תשוב", ולכן דייקא, אז נתגלה בפועל המציאות של ההדרגה שבארץ, כמו שהוזכר מדברי חז"ל שבתחילה הארץ היתה שווה ולאחר מכן נעשה בה מציאות של הדרגה. העולה, מים לעומת מציאות של ארץ, מים, הוא כח של כללות, ארץ, מציאות של פרטות.

המצב דמעיכרא, והשינוי שחל במאמר ד"יקונו המים" וגו'

ולפי"ז, כאשר מעיקרא המים היו חופפים על מציאות הארץ, מה שהתגלה בשורש של הדבר ב'בכח', שה'עשרה' היו בלועים ב'אחד', ה'בפועל' של הבריאה גם מגלה מעין אותו דבר, מה שהארץ נסתרת ע"י מציאות המים, זה עומק ההגדרה שה'עשרה' מסתתרים ונעלמים במציאות של ה'אחד', המים החופפים על מציאות הארץ, זה גופא חפיפת ה'אחד' על מציאות ה'עשרה'. וביום שלישי דמעשה בראשית שנאמר "יקונו המים אל מקום אחד ותראה היבשה", כלומר, מתראה מציאות היבשה, היא אמנם היתה קיימת קודם לכן, וזה לא הגדרה של 'בכח' ו'בפועל', והיינו שהיא היתה קיימת אלא שהיה חסרון של התראות, אבל מכל מקום "ותראה היבשה" כלומר, כשנעשה הסתלקות המים, מסתלק הכח שמשווה את הכל, הכח של ה'אחד', ומכח כך נעשה עכשיו מציאות שורש ההדרגה. וכאן כבר מונח שורש דשורש דקלקול, שזה מה שנאמר ביום שלישי "תוצא הארץ דשא עשב מזריע וגו' עץ פרי עושה פרי למינהו", "עץ פרי" שטעם עצו ופריו שוה, והארץ לא הוציאה כר, אלא "עץ עושה פרי", שהיא הוציאה עץ שאין טעם עצו ופריו שוה, נעשה שורש למציאות החטא, כלומר, בשעה שחל הסתלקות כח ה'אחד' של המים, והושרש גילוי של כל כח ה'עשרה' של מציאות הארץ, יש כאן כבר שורש דשורש למציאות חטא אדם הראשון - כאן מונח עומק דבר, שדייקא ביום שלישי, דייקא ביחס הזה שה'אחד' נעלם ומתגלה מציאות ה'עשרה', שזה שורש בריאת האדם, שזהו המאמר העשירי של ששת ימי מעשה בראשית. עד השתא זה היה הקדמה קצרה המכוונת לעיקר הדברים של סוגיא דידן השתא, שזהו סוגיית האי.

מהות היות ה'אי'

כפי שהוזכר אי משמעו מלשון "איי הים", שיש מציאות של יבשה, ויש מים המקיפים את הארץ, זהו גדר של אי, ובדקות, כמו שהוזכר בראשית הדברים, זוהי יבשה קטנה שמקיף לה מים רבים, כי אם זה יבשה גדולה ומים מועטים, כל העולם כולו הרי, מוקף במים, אבל הגדרת הדבר א"כ, זהו גדר של מציאות של אי.

ולפי המתבאר, מתחילה המים היו חופפים על כל מציאות הארץ, וע"ז נאמר "יקונו המים אל מקום אחד ותראה היבשה", והרי כל דבר שהיה ונסתלק, נשאר ממנו מציאות של רושם, וא"כ, איפה הרושם ממה שהיה קודם לכן, שהמים מילאו את הכל - פנים אחד לאותו מציאות של רושם, זה הנקרא אי.

ולפי"ז, מדוע **האי נקרא אי**, משתי פנים, בפנים האחד, הוא נקרא **אי** מלשון **איה**, כלומר, כיון שהמים סובבים אותו – והם מים רבים, והארץ שנמצאת בתוכו היא מועטת, היא מוקפת על ידי המים, א"כ, **האי** הזה נעלם ונסתתר בתוך מציאות המים, לכן, בכל **אי**, על עצם היות **האי**, נשאלת עליה – **איה** – איפה היא נמצאת, כי היא נעלמת בתוך מציאות המים המקיפים אותה.

ובעומק הפנימי ברור, לפי מה שנתבאר, שזה **הא'** והי' **שבאי**, הרשימו שנשאר מהתפיסה של קודם שנברא העולם שהכל היה **'אחד'** שחופף על ה'עשרה', ונתגלה מעין כך בפועל בעולם, במים שחופפים על מציאות הארץ, נשאר מכך מציאות של **'רשימו'** בבריאה, וה'רשימו' מצטייר באופן שהמים עדיין מסתירים את הארץ, רק לא הסתרה גמורה, אלא הם מסתירים אותה באופן שנשאלת עליה השאלה – **איה**, שזהו לשון **האי**, שהדבר עומד ונעלם, זה מציאות **אי** שיש בו אופן של מציאות של נעלמות, מכח מציאות המים הסובבים אותו, כאן מונח עומק כח הדבר, כמו שנתבאר. זהו ההויה של מציאות **האי**.

לפי"ז, במציאות של מים, הרי מונח בהם האופן של **הכיסוי**, הם מכסים את הדבר, ומעמידים אותו כמציאות של **'אחד'**, ולפי"ז הגדרת **האי** שנשאלת עליו השאלה **איה**, זה נשאל על ההתפרטות **שבאי**, על ה'עשרה' **שבאי**, ולא על כח הכללות, כי היא גופא, המים מגלים את הכללות במקום היבשה, ומכח כך לא נראה היבשה, עד כמה שהיה נראה היבשה, היה נראה מציאות של 'עשרה'.

והרי, שעומק ההגדרה הוא, שבשורש המים בראשית ימות עולם, הם מכסים את הדבר באופן כזה שהם יוצרים מציאות של **כיסוי**, שהם יוצרים מציאות של כלל, ומעלימים מציאות של פרט.

כח של כלל ונח של פרט בקרבן פסח

בכח **המועדים**, מתגלה בו השורש למהלך הדברים שהוזכר השתא, בקרבן פסח של מועד דפסח, שנאמר ביציאת מצרים, הדין הוא שהפסח נאכל למנויו, ובלשון דקרא – **"תכוסו על השה"**, ו'תכוסו' הוא מלשון מנין, וגדר הדבר, מי שרוצה להצטרף לאכול את הקרבן פסח, "הפסח נאכל בחבורה", הוא צריך להימנות על הקרבן, הוא צריך להימנות על מנת שהוא יהא מצורף לחבורה, לאכילת הקרבן, כל תכוסו נקרא **תכוסו** מלשון **מנין**, המנין של הדבר, אבל בעומק, הוא לשון של **כיסוי** שזה המשמעות של **'תכוסו'**, ולפי מה שהוזכר עד השתא, ביאור הדבר, כל מנין הגדרתו הוא, צירוף של מציאות הפרטים, לכן ב'תכוסו', כמו כל דבר בלשון הקודש שמורכב מדבר והיפוכו, מונח בו שני הדברים הללו, מצד אחד זה 'תכוסו' מלשון של מנין, הדבר נמנה בהתפרטותו, כך וכך אנשים, יאכלו את אותו קרבן פסח, כל יחיד ויחיד נמנה, שהוא הופך להיות חלק ממציאות החבורה, ואז, זה יוצר סך מנין הכולל של כל אלו שאוכלים, אבל הם לא אוכלים מדין כלל, הם אוכלים מדין הצטרפות של פרטים, מדין חבורה, **'חברים'**, **חיבורים** של הדברים, זה גדר האכילה של קרבן פסח שנאכל למנויו. אבל יתר על כן, **'תכוסו'** זה מלשון של **כיסוי**, ומצד ההבחנה הזו, זה כח של כלל, היפך מציאות של פרט.

כח של כלל ונח של פרט במציאות המים

ובהקבלה לכך, בענייני דידן, במים עצמם שהם כח הכיסוי שמתגלה במציאות הבריאה, מצד הדברים שנתבאר עד השתא, המים הם כח של כלל, שאין בו מציאות של התפרטות, אבל הרי בהכרח, שבמהות הבריאה, כל דבר כולל וחובק בתוכו דבר והיפוכו, הזכרנו את זה ביחס של ביאור תיבת 'תכוסו' בלשון

הקודש, שהוא לשון של מנין המתפרט, והוא לשון של 'תכוסו' מל' כיסויו, ובעומק, השורש הזה נמצא במציאות המים עצמם, מצד אחד המים הם כח של כללות, זה מצד עצם טבע המים כשלעצמם, מים הם מצטרפים, כל טיפה וטיפה מצטרפת, היא איננה עומדת כמציאות לעצמה, זה טבע המים, טיפות של מים שמצטרפים.

אבל מאידך, כדברי הגמ' הידועים בפרק קמא דבבא בתרא, בסוגיא דאיוב, שמובא שם: "אמר הקדוש ברוך הוא לאיוב, בין טיפה לטיפה לא נתחלף ליי" וכו', כל טיפה וטיפה יורדת מן השמים בשעת גבורות גשמים, וכשהמים יורדים, כל טיפה וטיפה יורדת כמציאות לעצמה, ואלמלי טיפה אחת היתה מצטרפת לרעותה, היה מציאות של חורבן, והרי שהטיפות עומדות, כל טיפה כמציאות לעצמה, טיפה ועוד טיפה, כל טיפה יורדת כמציאות לעצמה.

זה גופא נקרא בעומק 'גבורות גשמים', הגמ' אומרת (תענית דף ב') "מאי גבורות גשמים, שיוורדים בגבורה", אבל עומק דברי הגמ' להמתבאר השתא, זה נקרא 'גבורות גשמים', כי טבע המים הוא בעצם צירוף של כח של כלל, להעמיד את המים כמציאות של פרט, שכל פרט ופרט עומד כמציאות לעצמו, זה גופא נקרא 'גבורות גשמים', זה הגבורה שבמים, כי כל דבר שהוא נגד טבעו של הדבר, הוא נצרך למציאות של גבורה, "איזהו גבור הכובש את יצרו", כל דבר המתנגד, נצרך לו גבורה, ברור ופשוט. ומכיון שטבע מציאות המים, שכח המים הוא מציאות של כללות, הרי שהעמדה של כל פרט ופרט לעצמו, נצרך לגבורה, וזהו "גבורות גשמים, שיוורדים בגבורה", הירידה שלהם, היא יוצרת שהם מציאות שכל פרט ופרט הוא לעצמו.

כח הכלל שבמים מצורף לשמים וכח הפרט שבמים מצטרף לארץ

ובלשון מדוקדקת יותר, גם המים שיוורדים בגשמים, כאשר הם נמצאים בעב, כשהם נמצאים בענן, הכל נמצא שם בבת אחת, שם זה כח של כלל, וכאשר הם יורדים, הם יורדים כל טיפה וטיפה כמציאות לעצמה, זה נקרא "גבורות גשמים - שיוורדים בגבורה", כי במקור הווייתם, כשהם נמצאים בשמים, ששמים הם מלשון מים כמו שדורשת הגמ' בחגיגה שם - מים, שם המים מצורפים יחד אהדדי, וכאשר הם יורדים, הם יורדים באופן שכל טיפה היא מציאות לעצמה, יש לה דפוס לעצמה, זה ההבחנה של "גבורות גשמים, שיוורדים בגבורה", שנעשה בהם מציאות של התפרטות.

נמצא, שעיקר מדרגת המים זה כח של כללות, ומדרגת המים מצד ההתפרטות שלהם, זה נקרא 'גבורות גשמים' שבמים.

ומצד כך, כאשר המים מכסים את הארץ, כמו שנתבאר, אז כפשוטו, כח המים הוא כללות, ומכסים את הארץ שהיא בהבחנה של פרטות, אבל, כל דבר המצטרף לדבר, צריך שיהא, כח ביניהם, המצרפם, וכח ההתפרטות שבמים שהוא 'גבורות גשמים', הם אלה שנמצאים על הארץ, ומכח כך הם מצטרפים לארץ.

ולפי"ז, הגדרה מדוקדקת מאד - "גבורות גשמים, שיוורדים בגבורה", במקורם, כאשר הם נמצאים בעב הענן, זהו כללות של 'אחד', כאשר הם יורדים, הם יורדים באופן שכל טיפה היא בדפוס לעצמה, זה הגבורה, ולהיכן הם יורדים, הם יורדים הרי לארץ, כלומר, ביחס לארץ הם מתגלים כהתפרטות, והרי, שזה מדוקדק מאד:

המים ביחס לשמים, מתגלים ככללות,

ומצד ירידתם לארץ, 'גבורות גשמים' – לארץ דייקא, הם מתגלים כהתפרטות, וזה שורש הצטרפותם לארץ, מכח מציאות של פרטות.

מעיקרא כשהמים כיסו את הארץ והיה המציאות שהכל מלא במים, מצד ההתראות העליונה של המים, המים היו 'כללות', אבל מצד נגיעתם בעפר, נגיעתם בארץ, התגלה נקודה של פרטות. וזה העומק שבאותם מים, שגם כאשר הם מכסים את הארץ עצמה, הצד העליון שבמים שזה מה שנראה מלמעלה, שזה בחינת השמים שבמים, כאשר הם נמצאים למטה, הם נמצאים ככח של כללות, ומצד מה שהם נושקים לארעא, הם נמצאים על גבי ארעא, נעשה מציאות של דבר שיש בהם מציאות של התפרטות.

נח של כללות ונח של פרטות במצות סוכה

ולפי"ז, יש לנו במועדים, גדר של מועד של סוכות, הרישא של המועדים זה פסח, ואחרית המועדים הוא סוכות, מה שמתגלה בסוכות – כל סוכה הרי הוא מלשון סכך – כיסוי, לכסות את הדבר, ונאמר על סוכה, כדברי הגמ' כידוע, ראויים כל ישראל לישיב בסוכה אחת, כלומר, כל ישראל ראויים להצטרף למציאות של כללות, זה הגדר של סיכוך, כאשר מסככים דבר, כמו שדורשת הגמ' בסוכה כידוע, גדר הסיכוך הוא בדבר הגדל מן הארץ, ושאינו מקבל טומאה, ולהיפך, מתגלה הגילוי בחג הסוכות, שאם ירדו גשמים הרי זה כעבד ששפך לו רבו קיתון של מים, כלומר, מתגלה שם מציאות של כללות שמתגלה בכיסוי, שזהו מהות היות מציאות הסוכה, ודייקא, זהו מה שיש דין לסכך בדבר שגידולו מן הארץ, ועומק הדברים בקצרה ממש, הרי נאמר בקרא על מצות סוכה "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", ולחד מ"ד, זהו סוכות ממש, ולחד מ"ד, אלו הם ענני הכבוד, למ"ד ענני כבוד, הרי, שיסוד הסוכה שהיה ביציאת מצרים, היה סוכה של מים, ולמ"ד סוכות ממש, שזהו "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים", סוכות כפשוטו, זהו דבר הגדל מן הארץ ממש.

שני מהלכים ביציאת מצרים

ובעומק, אלו הם שני המהלכים שהוזכר השתא, צריך להבין ברור – מה שבני ישראל יצאו ממצרים, יש שני מהלכים של יציאת בני ישראל ממצרים, יש יציאת בני ישראל ממצרים מדין כח של כלל, וזה הובטח לאברהם אבינו – "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", זהו ההבטחה שהקדוש ברוך הוא הבטיח לאברהם אבינו שיתקיים בזרעו, "וגם דור רביעי ישובו הנה", יש הבטחה של יציאת מצרים של הכלל.

ויש עוד סוגיא, כל פרט ופרט שיוצא ממצרים, מדין הפרט שבו הוא יוצא ממצרים, שהרי, יש את הארבע חמישיות שמתו במכת חושך, והרי, שעל כל פרט ופרט, לא היה הבטחה שהוא יצא ממצרים, ההבטחה שהובטח לאברהם אבינו, היא הבטחה של כלל, וכל פרט ופרט, הוא נידון לעצמו אם הוא יוצא ממצרים, אם לא.

וא"כ, כל מי שיצא ממצרים, הוא יצא ממצרים מכח שני דינים, הוא יצא ממצרים מכח הכלל, והוא יצא ממצרים מכח הפרט, הדוגמא של הכלל הוא הא' של ה'אחד', הדוגמא של הפרט הוא הי' של העשרה, זהו מה שנאמר להם ביום העשירי לחודש ניסן "משכו וקחו לכם" וגו', שבי' בניסן לקחו, וזה דייקא מה

שהם לקחו את אלהי מצרים לזבוח לעיניהם, זה הזכות של כל יחיד ויחיד, שמדין היחיד שלו יש לו זכות לצאת ממצרים, היפך הרשעים שמתו במכת חושך, שזה בחינת ההסתר, היה אופן של "משכו וקחו לכם" – לעיניהם של מצרים, ומכח כך נעשה גאולת כל יחיד ויחיד ממצרים.

שני המהלכים של "כי בסוכות הושבתי" וגו',

ענני הכבוד, וסוכות כפשוטו

ומכל מקום, גאולת בני מצרים, היה בה שני דינים, היה בה דין מכח כלל שנגאלים ממצרים, והיה בה הדין שהם יוצאים ממצרים מכח של פרט, ולפי"ז, ביציאתם ממצרים שנאמר "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" – מה שהם יוצאים מארץ מצרים, מדין הכלל שהם יוצאים, סוכות זה ענני כבוד, כענן החופף למעלה, מים דכללות, שכולם נמצאים בתוכו, ומדין הפרט שיוצא ממצרים, סוכות זהו סוכות ממש, ולמ"ד סוכות ממש, הרי ברור שלא עשו סוכה אחת לכל ישראל, אלא כל אחד ואחד, ולכל הפחות כל כמה וכמה, ישבו בסוכות לעצמם, וזה הבדל יסודי בין מ"ד זכר לענני הכבוד, לבין מ"ד סוכות כפשוטו, למ"ד סוכות ענני כבוד, א"כ, כולם ישבו באותו שם של סוכה, בענן אחד, וודאי שעדיין אפשר לטעון שהיה כמה עננים, אבל ודאי ההגדרה הכללית, וזו האמת, שזה היה ענן אחד שכולל את כולם בתוכו, וא"כ, כולם ישבו בסוכה אחת, ומשם השורש של "ראויים כל ישראל לישב בסוכה אחת", משא"כ אם סוכות כפשוטו, א"כ, כל יחיד ויחיד, או הצטרפות של יחידים שמצטרפים מעין קרבן פסח שנאכל בחבורה, כל יחיד ויחיד ישב בסוכה לעצמו. זה עומק ההגדרה של שני מהלכי הסוכה שהיה "בהוציאי אותם מארץ מצרים", זה עומק גדר מצות הסוכה שבחג הסוכות, כמו שנתבאר.

קריעת ים סוף לכלל ישראל, ולכל שבט ושבט

ומעין כך מתגלה אותם שתי מהלכים בחג הפסח והדוגמא הבהירה לכך זה קריעת ים סוף שהיה בשביעי של פסח, כאשר נקרע הים, גם בו היה שני דינים, מאיזה דין נקרע הים, "נטה את ידך על הים ובקעהו", כאשר הים נקרע, יש דין מכח כלל ישראל שנכנסים לים, שמכח כך נבקע הים, אבל, כדברי חז"ל כידוע, הים הרי נגזר ליי"ב גזרים, כלומר, כל שבט ושבט היה לו, מלבד הגזירה הכללית של הים, עוד גזירה כמציאות לעצמו בתוך מציאות הים.

וברור ההקבלה להדיא, בכח הכלל היה את עצם קריעת ים סוף שהים נבקע, ואז, כלל ישראל נכנס לתוך הים ועובר, ועל שם כן, כלל ישראל נקראו עברים – עוברי ימים, שזה שם תואר שעולה לכולם, אבל בתוך הפרט שבדבר, כל שבט ושבט – ואמנם לא מדובר כאן בכל פרט ופרט לכל יחיד ויחיד אבל זהו פרט מדין הי"ב שבטים שזה שורש ההתפרטות של קומת הכנסת ישראל, שאב הוא הכללות, והבנים, השבטים, הם שורש ההתפרטות, ששורש ההתפרטות היא הי"ב שבטים, מצד כך נקרע הים ליי"ב גזרים, קריעת הים ליי"ב גזרים, היא עומק נקודת שורש ההתפרטות שמתגלה בקריעת ים סוף, כמו שנתבאר.

'אחד' ו'עשרה' שבמדרגת מתן תורה

ובשורש השורשים, זה מדרגת מתן תורה, "אחת דיבר אלקים שתיים זו שמעתי", אבל יתר על כן, עשרת הדברות - זה האי שהתגלה במתן תורה, 'אחד' - הא', זה ה'אחת דיבר אלקים', ועשרה - י' זה העשרה דיברות שהיו גנוזים בקירבו. - מתחילה נאמרו כולם בבת אחת, ולאחר מכן כל דיברה ודיברה לעצמה, כמו שאומרים חז"ל, והרי, שהתגלה המהלך של היחיד, והמהלך של העשרה. הזכרנו א"כ, בקצרה ממש, את הכללות ופרטות שמתגלה בעצם יציאת מצרים, שזה חג הפסח ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, כללות. ומציאות של כל יחיד ויחיד שזכה ויצא ממצרים, פרטות, כמו שהוזכר. - הקרבן עצמו נאכל מדין הפרטות, לא מדין הכללות. מתן תורה עשרת הדיברות, והכח האחד הכוללם. וסוכות, כח של כללות - ענני כבוד, וכח של פרטות, סוכות ממש. מ"מ, תוקפן של דברים, זו מדרגת האי, מדרגת האי היא שורש כללות מציאות הא', ומציאות הי' שזה העשרה שהולך ומתפרט.

כאשר המים גוברים על מציאות היבשה, מתגלה עיקר מדרגת המים, א"כ, מתגלה הכח של ה'אחד' שלמעלה מהמציאות של ה'עשרה', זה הגילוי שהיה במתן תורה, זה עומק שורש הגילוי של מדרגת מתן תורה, אבל כאשר העפר גובר על מציאות המים, מתגלה מציאות ה'עשרה' שגובר על מציאות ה'אחד'.

החכמה דלעת"ל - גילוי המים דכללות

כאן מונח שתי התנועות השורשיות שמתגלה בימות עולם, כפי שהוזכר, בראשית ימות עולם, הכל היה מלא במים, ובאחרית ימות עולם נאמר "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", וביאור הדברים, ברור להתבאר, ב"ומלאה הארץ דעה את ה'" לעתיד לבוא, לא יתגלה כח ההתפרטות של החכמה של כל פרט לעצמו, אלא יתגלה "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", שעומק צורת גילוי החכמה שיהיה לעתיד לבוא, זה יהיה מדין המים דכללות שממלאים את הכל, בהאי עלמא יש בו אופן של "אין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות", אבל לעתיד לבוא שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", אין שמה מציאות של חטא, כי מתגלה כח הכללות של המים, שזהו שלימות ההארה של המים, עכשיו שיש מציאות של התפרטות, לכן ההתפרטות חלה גם בתוך המים, ולכן יש נטיות לצדדים במים, והרי מהדברים שהאב חייב ללמד את בנו "ויש אומרים אף להשיטו במים" (קידושין דף כט ע"א) כלומר 'להשיטו' - לשוט זה מלשון שוטה - שהוא סוטה לצדדים, נוטה לצדדים, שהמים הם בבחינת גלי הים - "מקולות מים רבים", וכאשר זה מתגלה, אז צריך גם לדעת לנוע לצדדים, כי חל כאן בדבר אופן של התפרטות במים.

עפר ומים - מה גובר על מה

כי בהאי עלמא שהעפר גובר על מציאות המים, א"כ, במים עצמם, מתגלה בהם אופן של התפרטות, ולכן כמו שמצאנו שבעה ארצות וכן ע"ז הדרך, כמו"כ יש שבעה ימים, שהמים מתפרטים.

אבל כאשר גובר מציאות המים על מציאות העפר, כמו שנתבאר, כאשר צירפנו את הדבר, זה עומק שלימות קומת הבריאה כולה.

ובדרך רמוז, המילה עפר בגימטריא ש"נ, המילה מים בגימטריא צ', וכשצירפנו אותם גם יחד עלה מת ועלה תם, מצד הקלוקל שהמים משתעבדים למציאות העפר, זהו "ביום אכלך ממנו מות תמות", שנסתלק המים וחל מציאות של עפר, העפר גובר על המציאות של מים, כמו שהוזכר בהרחבה לעיל, אבל כאשר מתגלה שורש התיקון שזה בחינת יעקב אבינו - "דמות תם חקוקה בכסא", "שהעברת בגזרת מים", "זכור טען מקלו ועבר ירדן מים", "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", כלומר, אצל יעקב אבינו מתגלה המים שחלה בהם אופן של תיקון שהם שולטים על מציאות העפר, וזהו מה שהמים שעולים לקראתו, זה השורש של העפר שמשמעבד למציאות המים, זו מדרגתו של יעקב אבינו. - הוא נקרא ישראל שזה בחינת ראש, לי ראש, ויעקב - י' - עקב, הי' שבעקב עולה בחזרה לא' שב"ישראל", חוזרת ומצטרפת גם יחד, המים עולים לקראתו מן העפר, כלומר, העפר עצמו מצטרף למים, זה לא שהמים בעצמם, לעצמם, עולים, אלא העפר עולה למציאות המים ונתקן עמם גם יחד, זהו התם שמתהפך מהמת לתם, שבערכין דידן זהו העפר והמים שמצורפים יחד אהדדי, זה שורש נקודת הדבר. וביציאת מצרים שבו נאמר "הנה עם יצא ממצרים", עם ראשי תיבות עפר מים, והשאלה היא, מה גובר על מה, מצד הערב רב, העפר גובר על המים, וזה שורש נקודת הקלוקל, אבל מצד מהלכי התיקון, דייקא המים גוברים על העפר.

משה - משורש המים דכללות

זה גואלם של ישראל, משה רבינו שנקרא כן על שם 'מן המים משיתיהו', מדרגת משה רבינו שהוא גואל את בני ישראל ממצרים, דייקא הוא הגואל, "אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם", בו מתגלה מציאות הגאולה השלימה, בו מונח השעבוד של העפר למים, ומכח כך, הוא עולה לשמים ויורד לארץ, ומשעבד את הארץ לשמים, זה מדרגת משה רבינו, ואצלו מתגלה מהלכי התיקון שכל הפרטים נכללים במציאות של כלל. - משה רבינו שהוא הדעת הכוללת, שלימות כל כנסת ישראל גם יחד, הוא משורש המים דכללות, שההתפרטות משתעבדת למציאות הכללות, וזה האופן שהוא ה"רעיא מהימנא", מנהיג את הכנסת ישראל, שהוא מנהיג את הפרט באופן של תוקף של כח של כלל, זה שלימות המדרגה.

הליכת בני' במדבר - במדרגת 'אי'

ומצד ההבחנה הזו, מצד מדרגתו של משה רבינו, עיקר הגילוי הוא בעצם, מים המקיפים על מציאות של ארץ, ולכן בעומק הדק, משה רבינו לא נכנס לארץ ישראל, אין לו שייכות לארץ כפשוטו, יש לו שייכות למציאות של המדבר, ששם הם נקראים 'עוברי ימים', שהמצב שלהם במדבר היה בין ה'קריעת ים סוף' לירדן, זה שני השלבים הרי, שכשהם נמצאים במדבר, תחילת הדבר היה בקריעת ים סוף, ואחריתו הוא הירדן, כלומר, הם נמצאים באופן שהמים מקיפים סביבותם, זה עומק ההגדרה של "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", אז כפשוטו, היה מים מכח 'בארה של מרים', אבל במהלך נוסף, הם מוקפים מן המים, מצד אחד, זה קריעת ים סוף, ומהצד השני זה ירדן, שזה צורת הדברים שהיה במהלכי המדבר, ועומק המדרגה הזו, היא מכחו של משה רבינו שמולך את בני ישראל ממצרים, והרי, שכל

הארבעים שנה, הם הלכו תמיד במדרגה של 'אי', שכל הארבעים שנה הם נמצאים בין המים דקריעת ים סוף למים של הירדן, שמה שהם נמצאים ביניהם, זה מדרגה של אי. ומצד מהלכי התיקון, זה ה'עשרה' שבטלים ל'אחד', שם מושרש האור דלעתיד לבוא, "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

שאלה מהשומעים

שאלה: האם כח הכללות שמתגלה בעפר, שהוא בבחינת כלי, זה המים שבעפר. **תשובה:** בדקות, ישנה הבחנה שמצד מה שהכלי הוא כלי, הרי שהוא כולל את כל שלושת הקוים גם יחד, זה כלי שהוא ר"ת כהן לוי ישראל, ומצד כך הוא מגלה אחדות מצד המים שבעפר, ומצד הרוח הוא מגלה את זה, מצד שהרוח היא רוח המקבצים. וזה מתגלה מצד האש, שיש בכח האש להתיק את הדבר, שאז היא הופכת אותו בחזרה להיות 'אחד', ובדקות זהו כח המים שגורם לאותה נקודת חיבור, או אהבה כ"רשפי אש" שיוצרת נקודת חיבור, וא"כ ברור, שכאשר הכלי יוצר נקודת חיבור בשלימות, הרי שהוא יוצר חיבור מדין כל הג' קוין, והוא לא יוצר רק מדין קו אחד. בעומק, מה שאתם אמרתם והצד השני שנאמר עכשיו, זה מושרש בשני השיטות שיוצא מספר יצירה, הרי סדר השתלשלות היסודות הוא - רוח, מים ואש, ובספר יצירה לפי רוב הנוסחאות, לא הוזכר בכלל מציאות ה'ארץ' כפשוטו, ויש מן הנוסחאות שכתוב "ולשלג אמר הוי ארץ", שמכח כך נעשה מציאות של ארץ, ויש א"כ, שתי שיטות יסודיות, מכח מה נברא ארץ, האם מכח מים שקפאו, ואז "ולשלג אמר הוי ארץ", שנעשה הארץ, ומכח כך, שורש הכלי הוא במים, וא"כ, האחדות היא במים, או שהג' קוין, מהם נעשה השורש של מציאות הכלי, זה שני אופנים שורשיים איך מתייחסים למציאות העפר, אם שורשו במים, נקודת האחדות היא במים, ואם שורשו הוא בג' קוין, אז גם נקודת האחדות היא בכל הג' קוין, זה שני המהלכים בקצרה ממש.

שאלה: לגבי כח הכללות שמתגלה בכלי של 'כילוי', מה ההבדל בין זה לכח הכללות שמתגלה במים. **תשובה:** - ההגדרה היסודית, האש בטבעה עולה למעלה, המים בטבעם יורדים למטה, "עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך, ולפי"ז, הכללות שמתגלה באש, היא מצד מה שהיא מחזירה את הדבר לשורש, ומצד ההתפרטות של האש, האש יוצרת אפר שזה א' - פירור, כי היא יוצרת א' והיא יוצרת פר, היא לוקחת את החלק התחתון שבו ומפוררת אותו - את החומר שבו, והיא מעלה את התוכיות שבו, בחזרה לשורשו, שזה בחינת שורש המציאות של כל כילוי של כל דבר, וזה הדוגמא של נדב ואביהוא - אבל התפיסה של האש שהיא מאחדת אותו בשורשו, משא"כ בהתפרטות שבו, למטה, היא יוצרת התפרטות יותר גמורה, זה האפר - א' - פר, למעלה א', למטה פר. משא"כ המים, הם מחברים את הדבר למטה, כצורת מים שיורדת למטה, וגם יוצרים נקודת התחברות למעלה, זה הבדל יסודי בין חיבור דאש לחיבור של מים, מים - חיבור למטה, "עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך", והם מחברים למטה, אש - מחברת למעלה, ולמטה היא יוצרת התפרטות, ומכח כך, למטה יש מחלוקת.

שאלה: האם זה שני השורשים של 'דירה בתחתונים', ושכל דבר צריך לחזור לשורש שלו למעלה. **תשובה:** בסוד 'אור ישר', כל דבר צריך לרדת למטה, והתכלית היא 'דירה בתחתונים', בסוד 'אור חוזר', הכל צריך לחזור בחזרה לשורשו, שזה כח יסוד האש, זה שני המהלכים השורשיים, הצמצום חידש

העלאה לשורש, הקו חידש ירידה למטה, מצד הקו, התכלית היא 'דירה בתחתונים', מצד הצמצום התכלית היא דייקא, להתקשר לעילא, זה שני הקוים, וכל ספרי העבודה, בעומק, בנויים על שתי התנועות האלה, 'דירה בתחתונים', זה מדין המים, "עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך", החידוש הוא שיורדת אש מן השמים, ואמנם תמיד אף כשיורדת אש מן השמים, מצוה להביא אש מן ההדיוט, אבל החידוש שיורדת אש מן השמים, כמו שהיה המעשה דאליהו, שכנגד הטבע ביקש שירד אש מן השמים, זה לא רק עצם הדבר שיורדת אש מן השמים, אלא זה כביכול, נגד התכלית של מציאות הדבר.

אבל בעומק, גם כשיורדת אש מן השמים, לאיפה היא יורדת, הרי היא לא יורדת מן השמים לעצמה - היא יורדת על גבי המזבח, שבו נאמר "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", וסופה להעלות את מה שנמצא על גבי המזבח, והרי שזה ירידה לצורך עליה ולא ירידה כפשוטו.

- מים שעוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך, התכלית היא עכשיו, 'דירה בתחתונים' למטה, אבל אש שיורדת מלמעלה, היא יורדת מלמעלה לצורך לעלות מלמטה למעלה שזה הצורה של קרבן, וא"כ, זה ירידה לצורך עליה, אבל אין ירידה גמורה של אש למטה, כל היתה אינו אלא שהיא צריכה לעלות בחזרה למעלה, והדוגמא השורשית, שהרי ע"ז בנוי ספר יצירה, שהוא בנוי על האמ"ש אויר מים ואש, שה'גויה' - זה הא', והמ' זה בבטן, זה נמצא למטה, והש' נמצא למעלה בראש, וזה כותב הגר"א, למה אש עולה למעלה, והמים יורדים למטה, כי כל דבר חושק לשורשו, כי שורש האש הוא בראש שזה האות ש' שנמצאת במילה ראש, משא"כ המים חושקים ללמטה, שזה מקומם, כמו שכתוב בספר יצירה, בטן - מים, כך מבואר בגר"א.

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל, וכן מקבץ שאלות ותשובות לפי סדר הפרשיות,

יש לשלוח בקשה לכתובת bilvavi231@gmail.com

[לקבלת העלון השבועי והשו"ת דרך הפקס, יש לשלוח בקשה למספר הפקס 03-548-0529]

לביהורים בנושאי "בלבבי משכן אבנה" ניתן לפנות למערכת באופנים הבאים:

טלפון 052-763-8588 ■ פקס 03-548-05294 ■ ת.ד. 34192 ירושלים 9134100 ■ bilvavi231@gmail.com

שיעורי מורינו הרב שליט"א מופיעים ב"קול הלשון"

ישראל 073.295.1245 | USA 718.521.5231